

Momčilo Mitrović

Milosrdni anđeo među Srbima

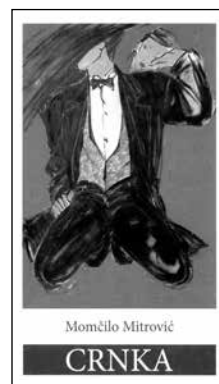
[Vlastita naklada], Beograd, 2013.

Crnka

Prilozi za biografiju, Institut za noviju istoriju Srbije, Beograd, 2015.

Dr. sc. Momčilo Mitrović, rođen je 2. kolovoza 1948. u Velikom Nabrđu. U rodnom je selu završio četiri razreda osnovne škole, nastavio osnovno školovanje u Đakovu, gdje je pohađao i završio gimnaziju 1966., a zatim je studirao na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu, i diplomirao 1972. na Grupi za opštu i nacionalnu istoriju, s temom *Josip Juraj Štrosmajer i jugoslavenstvo*. Na Odelenju za istoriju, Filozofskog fakulteta u Beogradu, magistrirao je povijest 1976. s radom: *Jugoslovenski studenti u Švajcarskoj u Prvom svetskom ratu*, i doktorirao 1986. s radom *Društveno-ekonomske promene u Srbiji i organizacija upravljanja privredom 1944-1952*. Od 1972. do 1981. radio je u Istorijskom muzeju Srbije u Beogradu, a od 1981. do umirovljenja 2014. zaposlen je u Institutu za noviju istoriju Srbije u Beogradu, kojemu je bio i direktorom od 2002. do 2014. Bio je članom mnogobrojnih srbijanskih povjesničarskih strukovnih udruženja i komisija. Naglasak historiografskog istraživanja dr. M. Mitrovića povijest je Srbije i Srba u 20. stoljeću, i napose na nacionalnim i zavičajnim temama srbijanske povijesti nakon Drugog svjetskog rata. Kao povjesničar napisao je i objavio samostalno ili u suautorstvu mnogobrojne članke i studije i desetak knjiga, monografija, te priredio desetak zbirki dokumenata.

Pozornost je dr. M. Mitrović u historiografskim bavljenjima posvetio i zavičajnoj povijesti Velikog Nabrđa, i napisao je predgovor knjizi Aleksandra

S. Jovanovića, *Isčupani koreni Velikog Nabrđā* (Beograd, 2003.). O stradanju Nabrđana u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj i logoru Jasenovac objavio je na srpskom i engleskom jeziku članak: “Jasenovac u tradiciji treće posleratne generacije (na primeru sela Velikog Nabrđā)”, u: *Zbornik radova četvrte međunarodne konferencije o Jasenovcu* (Banja Luka, 2007.), str. 143.-157. i “Jasenovac in 3rd Generation Tradition (on the Example of the Village Veliko Nabrđje)”, u: *Collection of papers 4, International Conference on Jasenovac* (Banja Luka, 2007.), str. 143.-148.

Veliko Nabrđe i Đakovo i Đakovštinu M. Mitrović tematizira i u njegove posljednje dvije knjige, koje nisu historiografske. Riječ je o literarnim djelima, dnevničkim zabilješkama naslovljenim *Milosrdni anđeo među Srbima* i pričama – crticama naslovljenim *Crnka. Prilozi za biografiju*, u kojima M. Mitrović opisuje prošla i vremena i događaje koja su ostavila dubokog traga u njegovom životu.

Milosrdni anđeo među Srbima, dnevničke su zabilješke M. Mitrovića nastale 1997. i 1999. u Beogradu kao, kako u predgovoru (str. 5.-6.) navodi “reakcija prosečnog čoveka na situaciju izazvanu NATO bombardovanjem i svim onim što ga je pratilo”. Neobična je to knjiga, i strukturom i sadržajem. Prvo poglavlje knjige naslovljeno “Istorija sela Velikog Nabrđā” (str. 7.-20.), neznatno je prerađen spomenuti Mitrovićev članak “Jasenovac u tradiciji treće posleratne generacije (na primeru sela Velikog Nabrđā)”, objavljen u *Zborniku radova četvrte međunarodne konferencije o Jasenovcu* (Banja Luka, 2007.), no ovim putem uz nekoliko priloženih fotografija sela Velikog Nabrđā i Nabrđana. Zavičaj je nezaobilazan i u dnevničkim zabilješkama iz 1997. (str. 21.-81.) i dnevničkim zabilješkama iz 1999. (str. 82.-288.) koje slijede i obuhvaćaju veći dio knjige. Mitrović očito bez zavičaja ne može, i nedvojbeno i ne želi, promišljati ni prošla, a niti novija vremena i događaje.

Zavičaj i osobe iz zavičaja, nezaobilazni su i u zbirci Mitrovićevih priča – crtica naslovljenih *Crnka*. Riječ je o prilogima za biografiju, kako je i podnaslov knjige. Opisujući povijest obitelji Mitrović u Velikom Nabrđu, i kasnije u Đakovu, svoje djetinjstvo i mladost u zavičaju autor spominje mnogobrojne Nabrđane, a i Đakovčane, često i anegdotalno, pripovjedački zanimljivo i slikovito. Upravo je, prema mišljenju nekih ocjenjivača zbirke *Crnka*, najljepša i najzaokruženija cjelina knjige priče iz rodnog kraja. Knjiga je podijeljena u nekoliko tematskih i vremenskih cjelina: “Život na selu” (str. 7.-34.), “Rođaci” (str. 35.-68.), “Školovanje” (str. 69.-86.), “Vojska” (str.

87.-98.), “Maspok” (str. 99.-107.), “Profesori” (str. 109.-116.), “Posao” (str. 117.-135.), “Prijatelji” (str. 137.-158.), “Rat” (str. 159.-166.) i “Još štošta” (str. 167.-230.).

Nama su posebno zanimljivi oni dijelovi knjige *Milosrdni anđeo među Srbima* i knjige *Crnka* u kojima Mitrović spominje i opisuje svoje zavičajne dane i doživljaje u Velikom Nabrđu i Đakovu. Mnogobrojni Mitrovićevi prijatelji i poznanici sumještani iz djetinjstva i mladosti, pa i Đakovčani oslikani su u ovim uspomenama i promišljanjima (Franjo Francem, Dragutin Jurić, Rudika Lacković, Drago Lešnjak, Jovo, Janko i Nada Nikolić, Petar Opalić, Vlado i Pepa Pološki, Ante Župan, a i neki i drugi u Đakovu danas znani ili manje znani).

Mitrovićeve knjige *Milosrdni anđeo među Srbima* i *Crnka*, iako osobne i subjektivne uspomene i promišljanja, prilog su sagledavanju povijesti sela Velikog Nabrđa i sudbine njegovog srpskog, pravoslavnog, stanovništva, koje je u vrijeme Nezavisne Države Hrvatske doživjelo progone i kolektivno stradanje, a zatim u poraću, u vrijeme mira i “socijalističke izgradnje”, početkom 1960-ih raseljeno i odlukom jugoslavenskih vlasti nepovratno iskorjenjeno.

Zaključno, Mitrovićeve knjige *Milosrdni anđeo među Srbima* i *Crnka* napisane su nedvojbeno u duhu kolektivne memorije hrvatskih i slavonskih Srba i, čini mi se, politički i nacionalno jednostrano. Kao što će vjerojatno jednostrana biti i iščitavanja ovih Mitrovićevih uspomena i promišljanja u starom zavičaju.

Vladimir Geiger